

SOU 2023:18

Värdet av vinden

Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften

Ulrika Liljeberg, särskild utredare

Direktiven

- Vindkraften behöver byggas ut
  - Ökat behov av el med anledning av industrins elektrifiering. Minskad svensk sårbarhet. Fossilfri energi som möjliggör klimatomställningen.
  - Är det kraftslag som kan byggas ut snabbast med stora volymer till låg produktionskostnad
- För miljötillstånd krävs kommunal tillstyrkan. År 2021 fick 78 % av vindkraftverken nej av kommunen.
- Vårt uppdrag:
  - April 2022: System för compensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas, incitament för kommuner samt förslag på övriga insatser
  - Tillägg november 2022: Incitament till kommuner ska finansieras av verksamhetsutövarna

The image shows two overlapping pages from a Swedish government document. The top page is titled 'Dir. 2022:27' and 'Stärkta incitament för utbyggd vindkraft'. It contains a 'Sammanfattning' section with bullet points: 'lämna förslag till system för påtagligt påverkas av vind', 'lämna förslag för att ge kommuner incitament för utbyggd vindkraft', 'redovisa möjliga insatser, kommunernas förmåga att säkerställa att förslagen inte leder till ökad elproduktion', and 'lämna nödvändiga förslag'. The bottom page is titled 'Dir. 2022:135' and 'Tilläggsdirektiv till utredningen Stärkta incitament för utbyggd vindkraft (M 2022:03)'. It includes an 'Ändring i uppdraget' section stating that the government decided on 7 April 2022 to strengthen incentives for municipalities to cooperate with wind power development. It also mentions that the commission should submit proposals by 31 March 2023 and that the government will evaluate the proposals in light of the municipalities' financial situation.

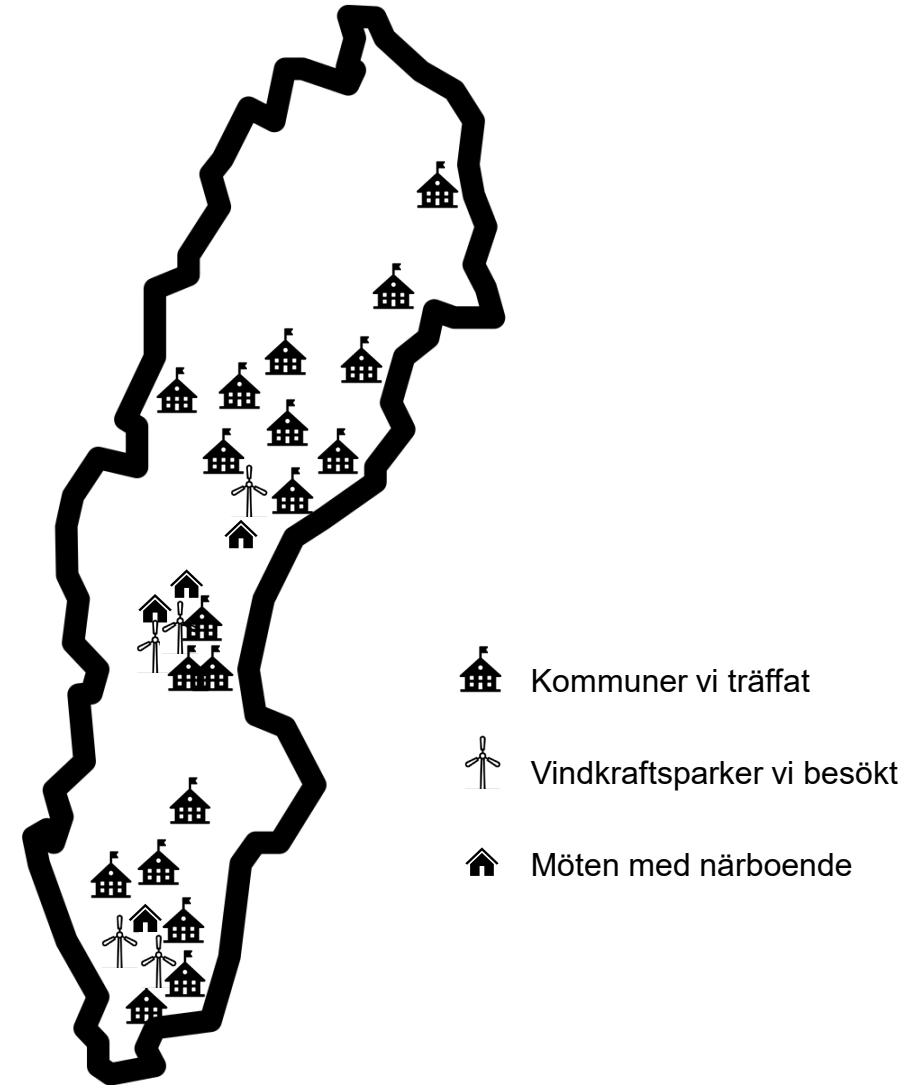
- De två direktiven sammantagna:
  - Incitamenten för kommunerna ska finansieras av verksamhetsutövarna. De får inte finansieras via statens budget.
  - Förslagen får inte påverka skatteområdet.

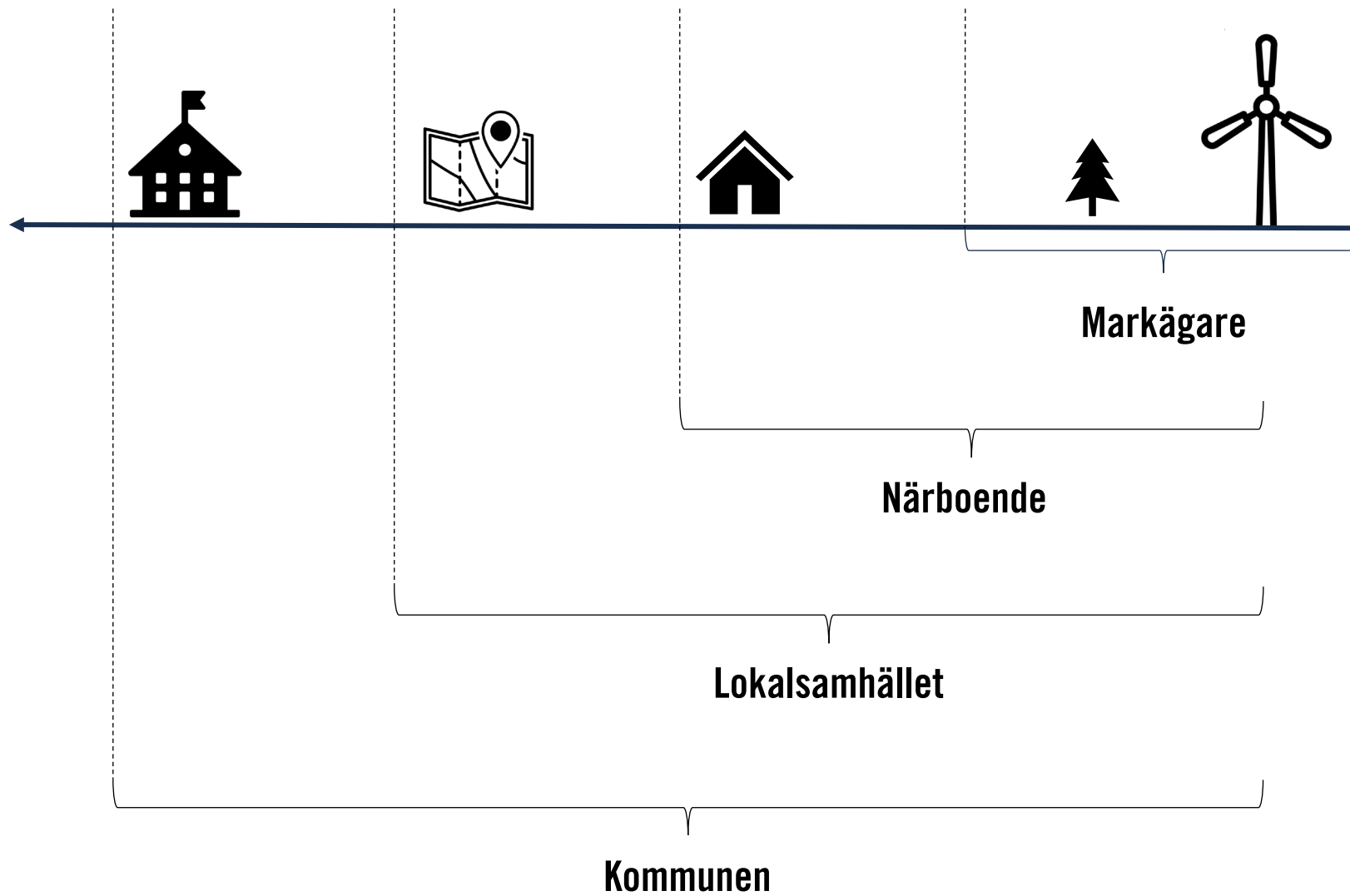
Avgränsningar – detta ingår ej:

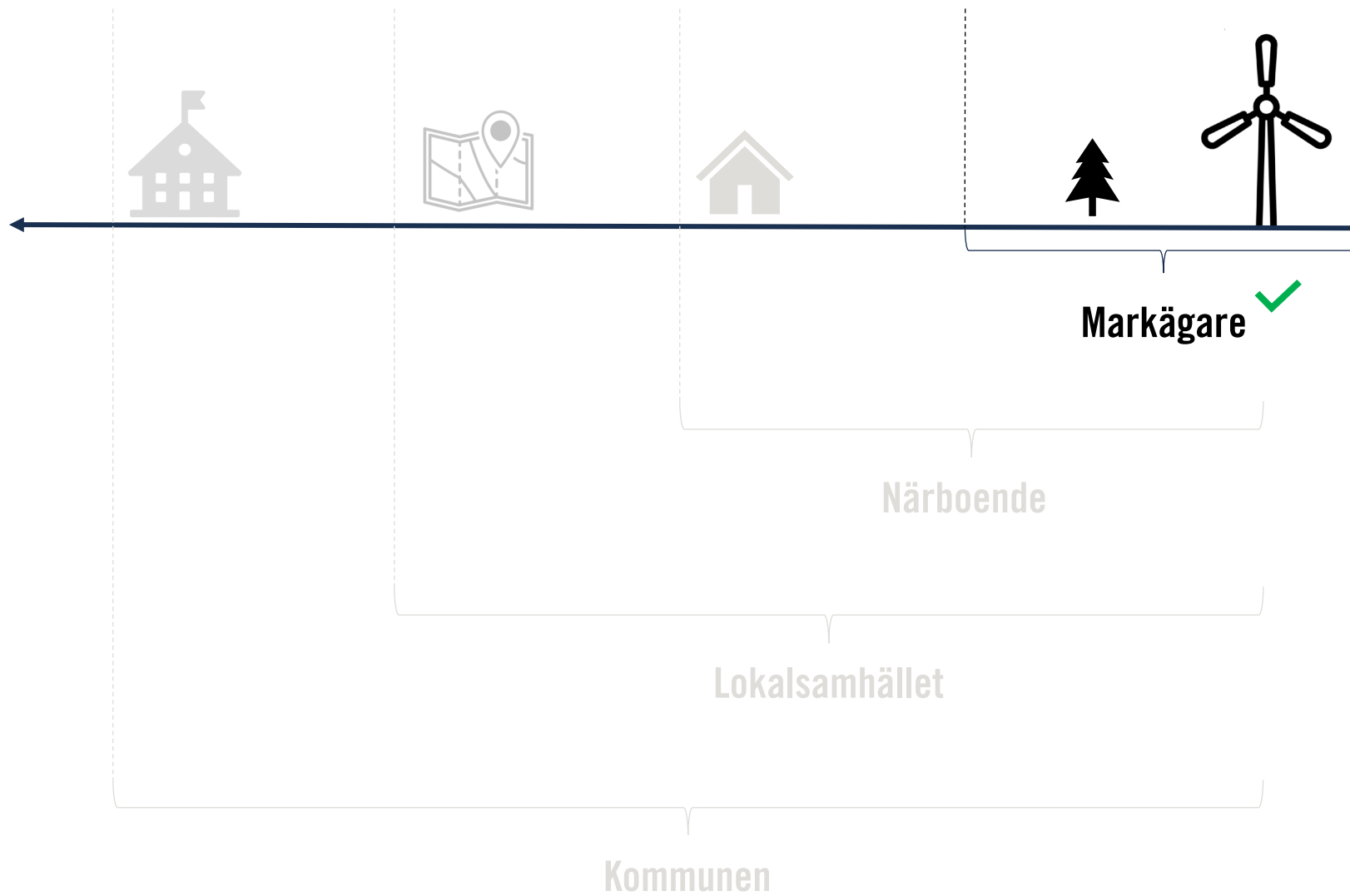
- Havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen
- Kommunala vetots vara eller inte, eller dess utformning
- Prövningen enligt miljöbalken
  - Miljönormer, ljud m.m.
  - Riksintressen, t.ex., försvaret, energi, rennäring, friluftslivet
- Teknikneutralitet
- Elnätsfrågor, stödtjänster

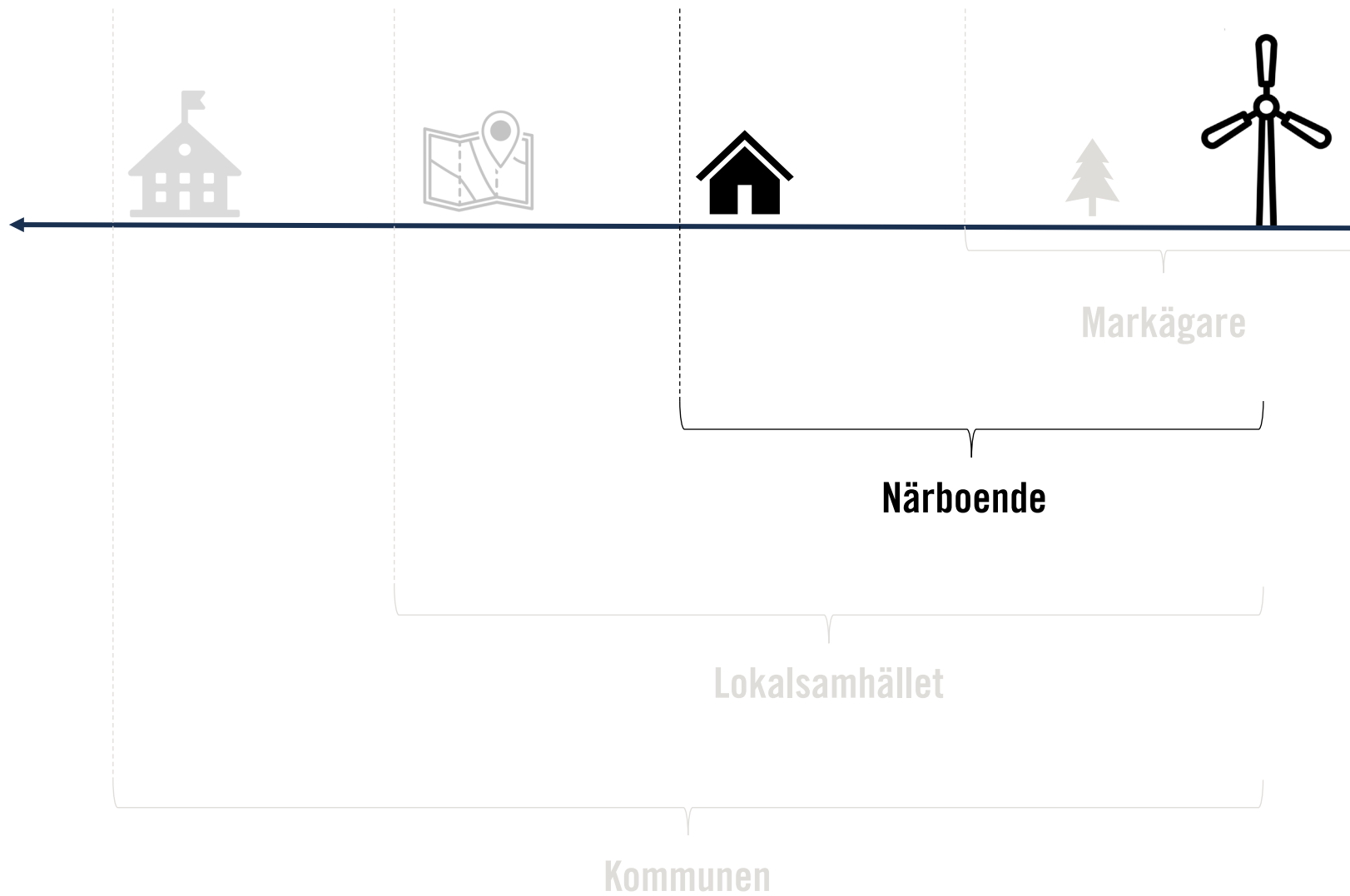
Utredningens process

- Expertgrupp
  - Myndigheter, forskare, branschorganisationer, civilsamhälle m.fl.
- Samråd
  - Kommuner, vindkraftsprojektörer m.fl.
- Besök
  - Vindkraftsparker, närboende, lokalsamhälle, renbetesområde, Danmark, Skottland
- Underlagsrapporter (bilagor)
  - Konsekvensanalyser, forskningssammanställningar, intervjustudie med kommunpolitiker m.m.

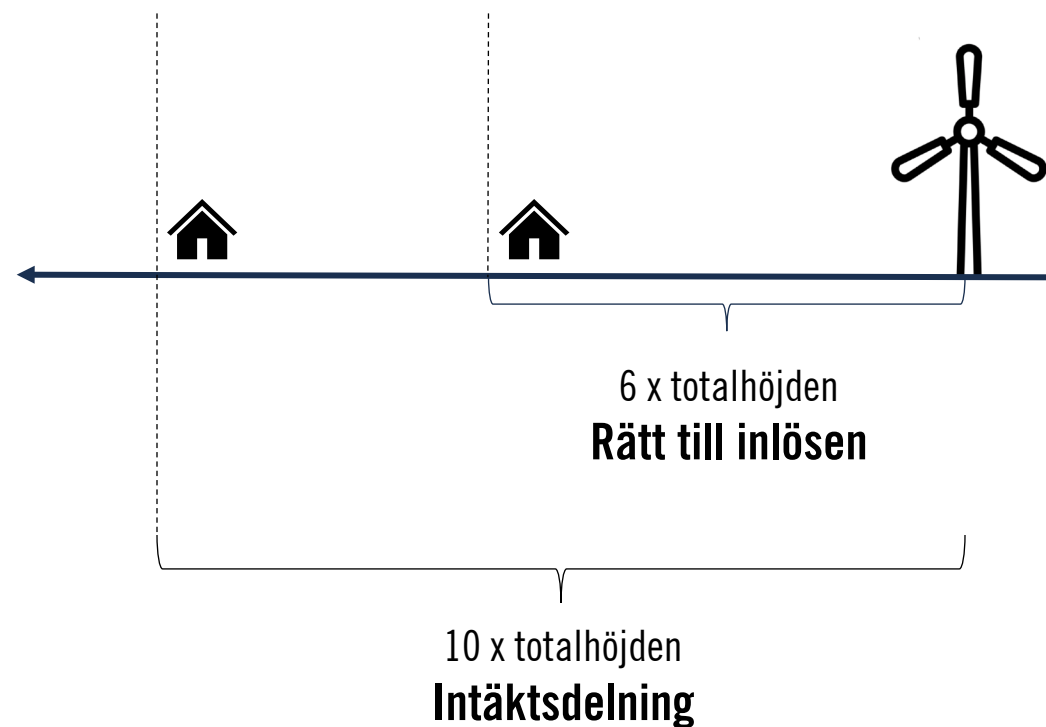

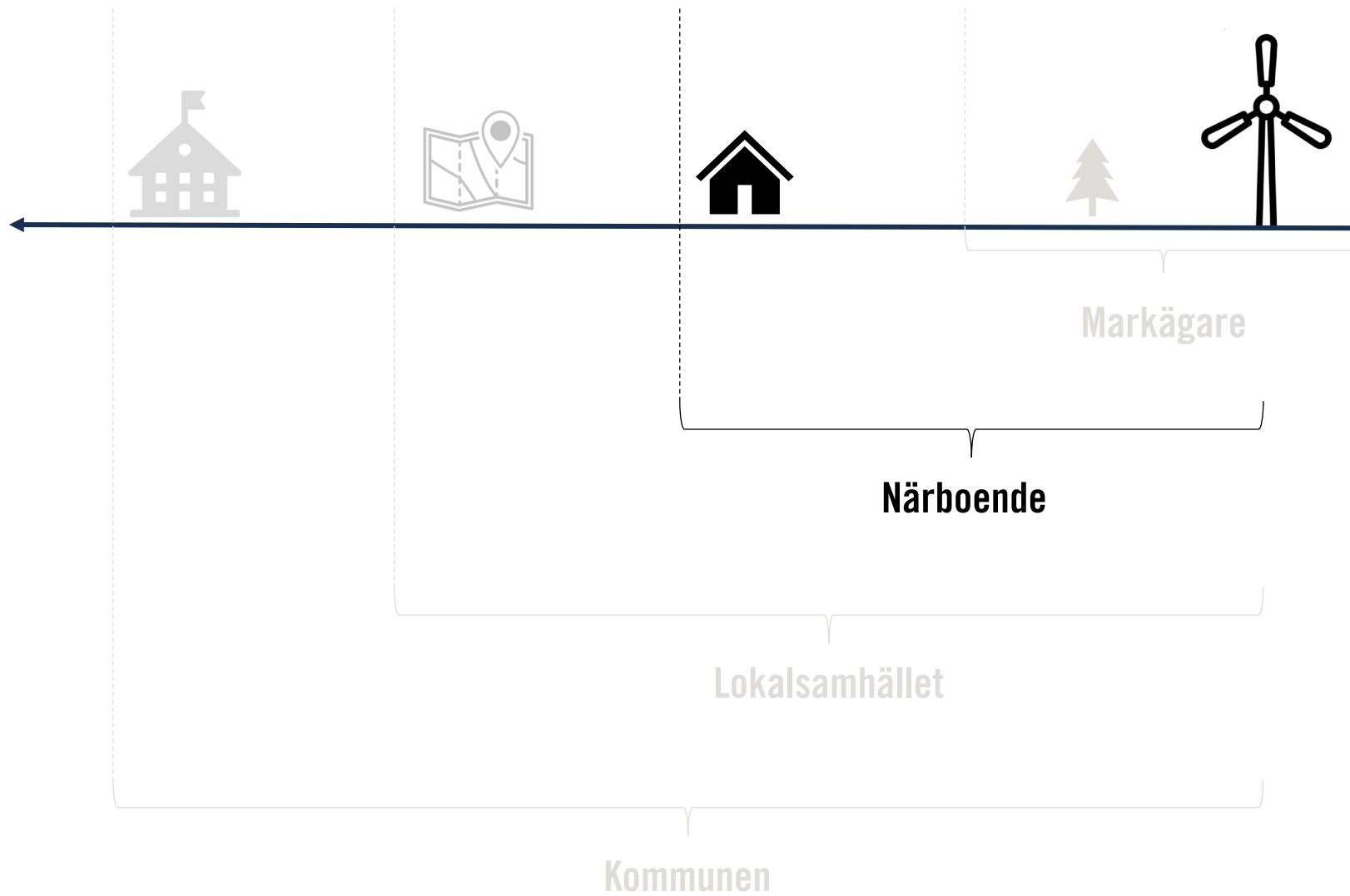

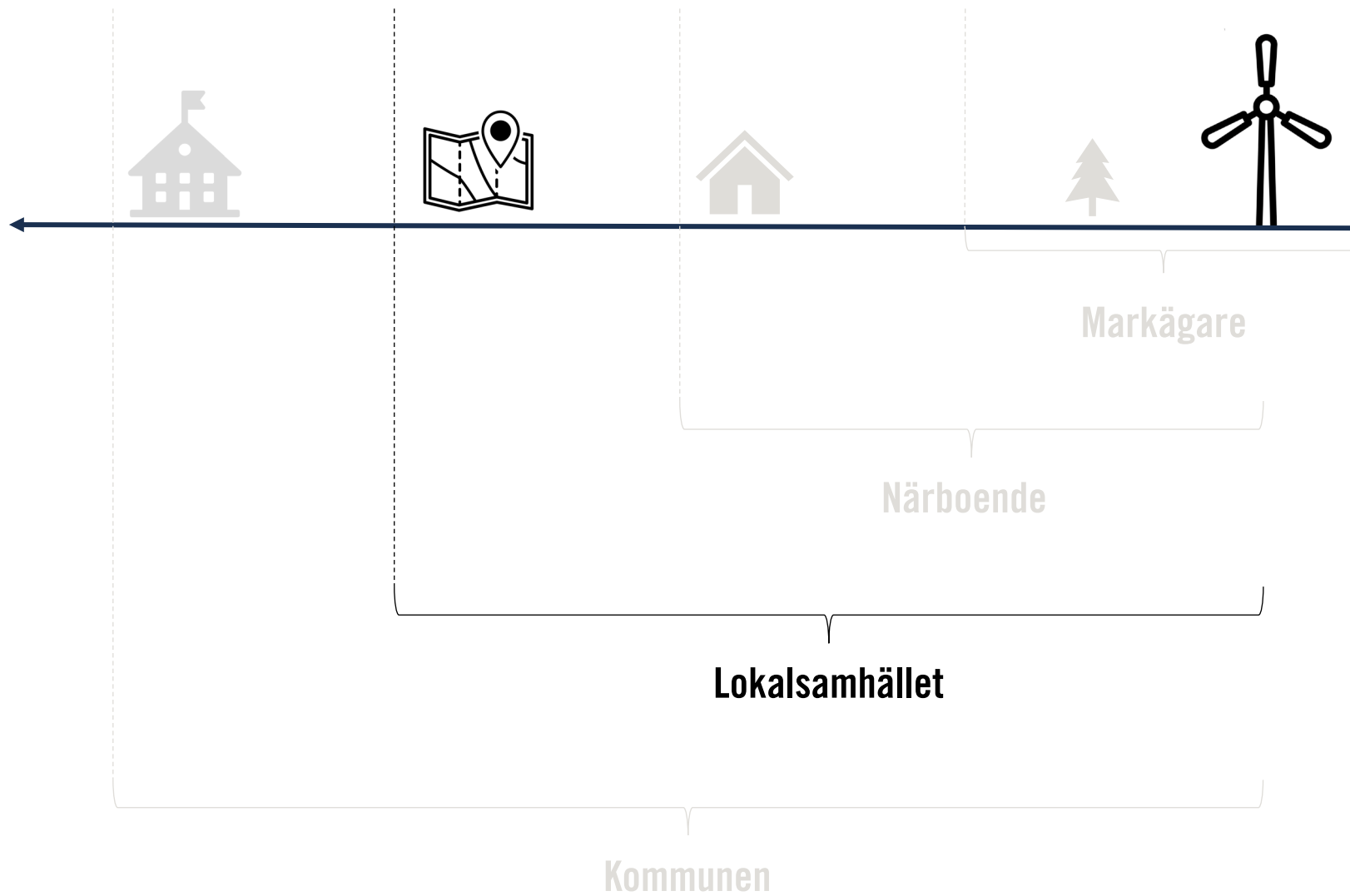

Närboende till landbaserad vindkraft

- Behov av särskild lösning. Den grupp som påverkas mest (bl.a. ljud, skuggor och blinkningar).
  - Ofta drivande i lokal opinion. Omsorg om gruppen är ett tungt vägande skäl till kommuners nej.
  - Forskning och samråd: Gratis el, kontant ersättning och trygghet i processen har effekt för lokal acceptans
- **Vårt förslag: Intäktsdelning till ägare av bostadsbyggnader.** En andel av verkets intäkt, varje år under hela parkens livslängd. Avstånd, höjd och elpris ska avgöra beloppet.
- **Vårt förslag: Rätt att begära inlösen av sin bostadsfastighet.** Inom ett år från driftsättning. Ersättningen ska motsvara vad marknadsvärdet hade varit utan påverkan av vindkraftsparken.

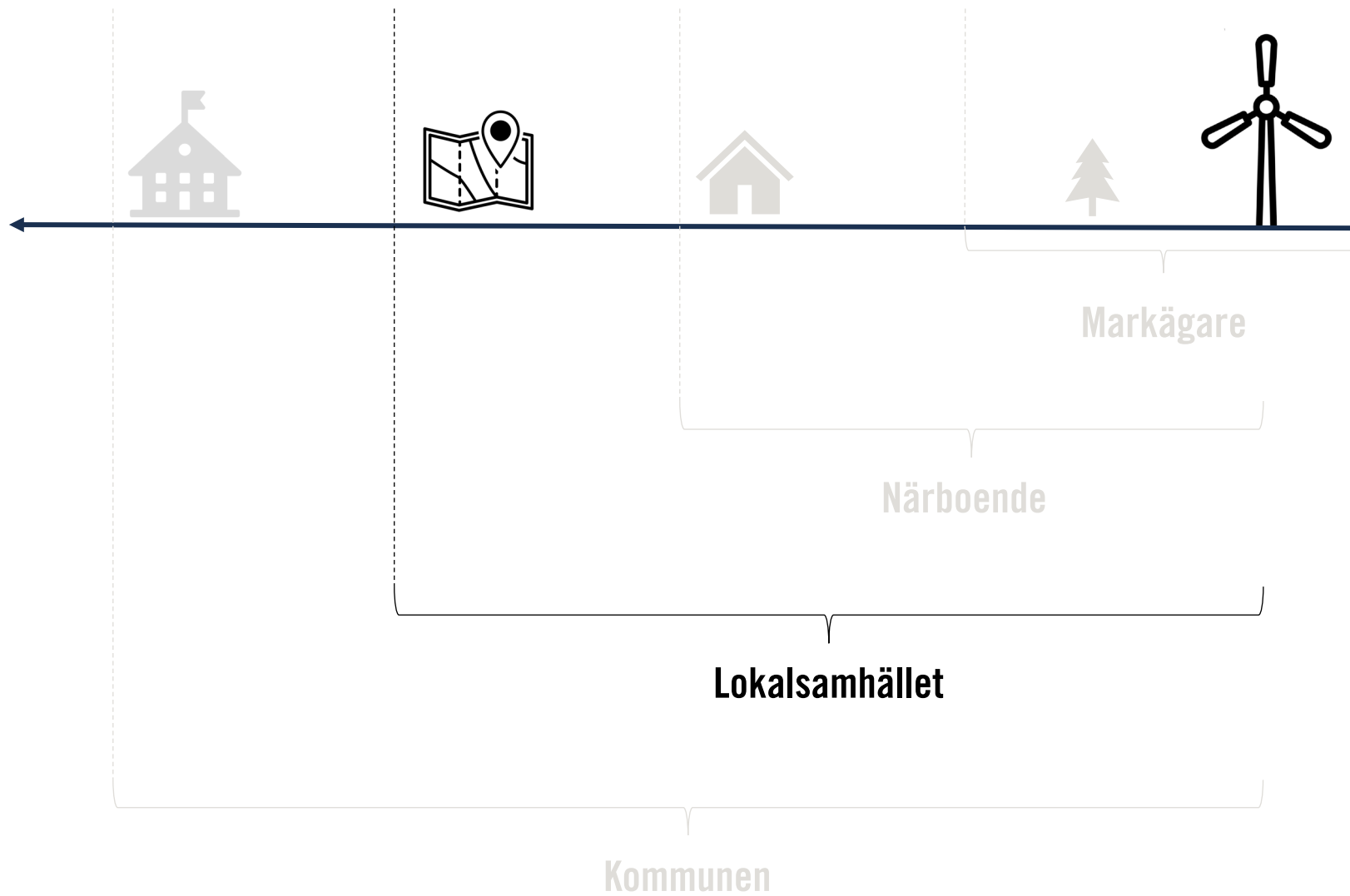

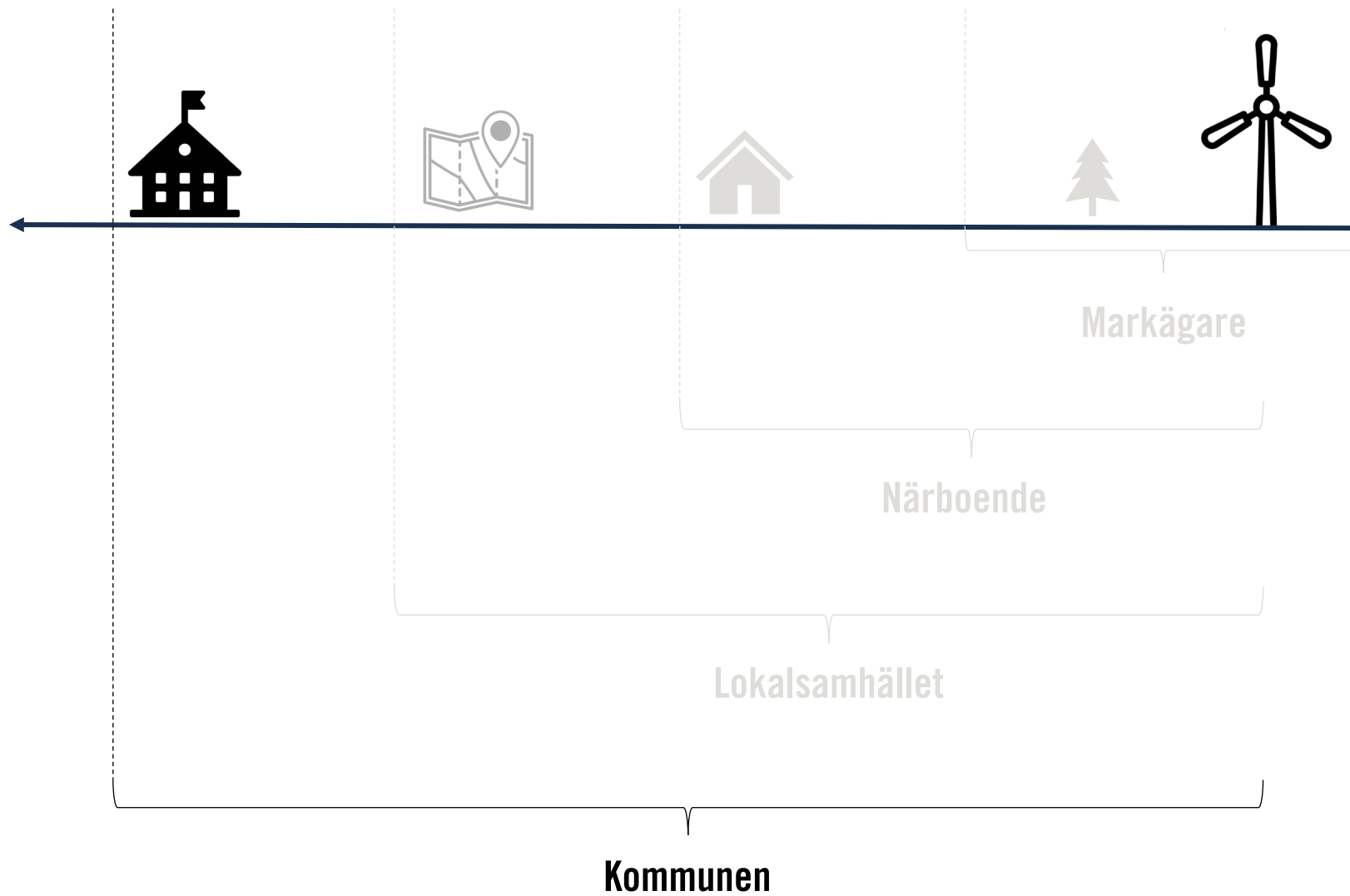

Lokalsamhället – både land- och havsbaserad

- Föreningsliv, lokalt näringsliv, natur- och kulturmiljöer runt vindkraftsparker
- Dagens oreglerade praktik (bygdemedel, vindbonus) fungerar bra
- Men: kommunens roll behöver regleras på grund av kopplingen till myndighetsutövning
- **Vårt förslag: Finansieringsvillkor.** Kommunen får förena sin tillstyrkan med *finansieringsvillkor för lokalsamhällets utveckling*
- Skapar en rättslig ram: Utformningen är fortfarande upp till projektör och lokalsamhälle

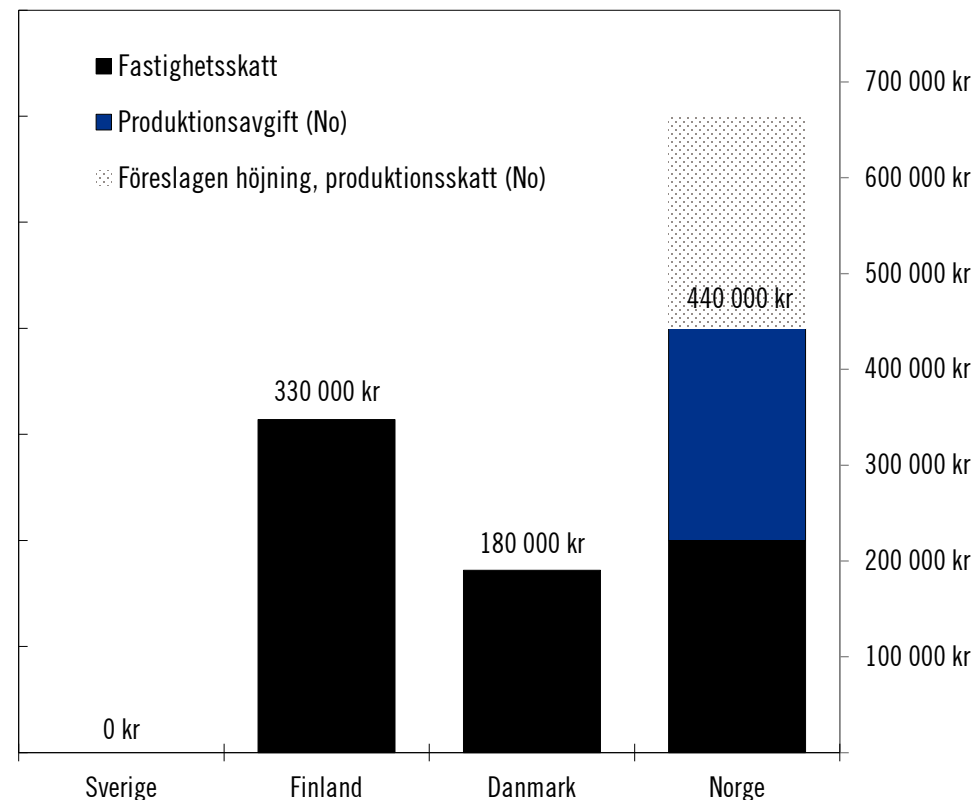

Kommunen

- Vår bedömning: Enbart åtgärder för närboende och lokalsamhället är inte tillräckliga incitament för kommunen
  - Ser olika ut, men sammantaget behövs en kommunal intäkt
    - Rättsviseskäl lyfts fram av de kommuner som historiskt tagit stort ansvar för energiproduktion. Ser på grannländer.
    - Kommunal intäkt kan eventuellt påverka kustkommuner
    - Även kommuner vars nej beror på påverkan på närboende inväntar att incitamentsfrågan löses
  - Men: Vi kan inte föreslå någon kommunal intäkt.
    - Verksamhetsutövaren ska finansiera förslaget
    - Vår slutsats: Det kan bara ske genom skatt, vilket vi inte får föreslå
- **Vår bedömning:** En kommunal intäkt av vindkraft i kommunen bör skyndsamt beredas vidare inom Regeringskansliet

Nordisk jämförelse: Kommunal skatteintäkt per år av ett 6 MW landbaserat vindkraftverk

Planering och övriga insatser

- Kommunernas roll i Sveriges energiplanering behöver tydliggöras
  - **Vår bedömning:** Klimaträttsutredningens förslag om att utreda Sveriges energi- och klimatplanering bör genomföras
  - **Vårt förslag:** Vägledning till lagen (1976:439) om kommunal energiplanering ska tas fram av Energimyndigheten
- Kommunernas energiplanering (inklusive planering av elproduktion) behöver stödjas
  - **Vårt förslag:** Ett ekonomiskt planeringsstöd införs, 120 MSEK 2024-2027

Ikraftträdande

- Ny reglering gäller vindkraftverk vars miljötilstånd vinner laga kraft efter 31 maj 2023
  - Viktigt att inte förändra spelreglerna för redan gjorda investeringar

Konsekvensanalys

- Vår uppgift att lösa: att öka kommunal tillstyrkan *utan* att väsentligt minska investeringsintresset
- Vårt förslag riktade till närboende och lokalsamhälle är nödvändiga för att skapa tillräcklig lokal acceptans
- De kommer inte väsentligt minska investeringsintresset
- Men våra förslag är inte tillräckliga. En kommunal intäkt behövs.

- **Vår bedömning:** Vårt förslag kommer att väsentligt öka kommunernas medverkan till vindkraft, men enbart om det kombineras med kommunala incitament i form av en tillräcklig intäkt

SOU 2023:18

Värdet av vinden

Kompensation, incitament och planering för en hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften

Ulrika Liljeberg, särskild utredare

Vad händer nu?

8 maj
Betänkandet går ut
på remiss

8 september
Remisstiden slut

Proposition presenteras
i början av 2024

Frågor?

